

Phân tích nhân vật cô Hiền trong Một người Hà Nội

Tham khảo tổng hợp những bài văn hay Phân tích nhân vật cô Hiền trong truyện ngắn "Một người Hà Nội" của Nguyễn Khải.

Đề bài: Phân tích nhân vật cô Hiền trong truyện "Một người Hà Nội" của nhà văn Nguyễn Khải.

Bài làm:

Bài văn phân tích nhân vật cô Hiền hay nhất của bạn Mai Anh lớp 12B6

Nguyễn Khải (1930 – 2008), tên khai sinh là Nguyễn Mạnh Khải, ông là một cây bút tiêu biểu của văn học Việt Nam thời kì kháng chiến. Nhà văn sống chiến đấu và trưởng thành trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ nên những trải nghiệm thực tiễn của cuộc sống nơi chiến trường cũng được nhà văn khắc họa khá rõ nét trong các tác phẩm thơ văn của mình. Trong toàn bộ sáng tác của mình, Nguyễn Khải cũng có nhiều tác phẩm viết về đề tài nông thôn trong xây dựng cuộc sống mới, ông đặc biệt quan tâm đến tính cách, tư tưởng, tinh thần của con người hiện nay trước những biến động phức tạp của đời sống. Và một trong số tác phẩm đó, tiêu biểu nhất có thể kể đến truyện ngắn “Một người Hà Nội”.

Truyện ngắn “Một người Hà Nội” xoay quanh nhân vật trung tâm là cô Hiền, một người gốc Hà Nội và được nhà văn Nguyễn Khải ví như “Hạt bụi vàng” của Hà Nội. Trong truyện ngắn này, nhà văn Nguyễn Khải đã phát hiện ra vẻ đẹp trong chiều sâu tâm hồn, tính cách con người Việt Nam qua những biến động, thăng trầm của đất nước, mà cụ thể là xã hội Việt Nam những năm giải phóng và tiến hành xây dựng chủ nghĩa xã hội ở miền Bắc. Trong bối cảnh xây dựng xã hội mới ấy, bên cạnh những mặt tích cực thì vẫn còn tồn tại những mặt tiêu cực, những mặt hạn chế tiêu cực. Nhân vật cô Hiền được nhà văn Nguyễn Khải xây dựng trong bối cảnh đầy biến động, đổi thay đó, nhưng những tác động khách quan không hề làm thế giới nội tâm cũng như con người của cô bị tác động, ngược lại người đàn bà ấy vẫn hiện lên với bao phẩm chất, tính cách đáng quý, đặc trưng cho nếp sống, tính cách của con người Hà Nội.

Sau khi giải phóng, đất nước ta bắt đầu xây dựng xã hội chủ nghĩa, phát triển nền kinh tế nhiều thành phần, đảng và nhà nước chủ trương xóa bỏ tư sản, xây dựng công hữu. Đáp ứng lời kêu gọi của Đảng, cũng là hòa mình vào cuộc sống mới, nên chế độ tư sản cũng như những người tư sản bị tẩy chay, tiến tới xóa bỏ, dọn đường cho xã hội chủ nghĩa. Và trong không khí ấy, cô Hiền, một người dân gốc Hà Nội lại đi đầu trong phong trào, lối sống mới “Cô Hiền vào những năm ấy đã cạo răng và uốn tóc, mặc quần áo đồng màu, hoặc đen hoặc trắng. Còn nữ trang đã biết dùng đồ ngọc, bạch kim và hạt xoàn”. Cũng vì vậy mà trong cái nhìn của nhiều người, và trong đó có cả nhà văn thì cô Hiền có cách sống như một nhà tư sản thực thụ. Và điều này cũng được chính cô thừa nhận “Tao có bộ mặt tư sản, một cách sống tư sản....”.

Phân tích nhân vật cô Hiền trong Một người Hà Nội

Ngay ấn tượng đầu tiên, dù không biết cô Hiền có thực sự là tư sản hay không, nhưng người đọc đã cảm nhận được ở nhân vật này một cá tính khá mạnh mẽ, thậm chí là bản lĩnh hơn người. Bởi ở thời kì bấy giờ, dù có là tư sản thì người ta cũng có xu hướng che đậy, ngụy trang cho bản chất thật của mình, vì một khi bị lộ thì có thể bị tẩy chay, tịch thu tài sản. Nhưng, cô Hiền không làm điều đó, cô sống đúng với con người, tính cách của con người mình. Tuy sống như một người tư sản, mọi người có thể thấy và đánh giá nhưng cô Hiền rất tự tin vào mình, cũng như tự tin vào cuộc sống trong sạch, chính trực của mình. Cô khẳng định cuộc sống của mình là tự lực, không hề bóc lột của ai, vì vậy không thể thành tư sản được “...tao có bộ mặt tư sản, một cách sống tư sản, nhưng lại không bóc lột của ai cả thì làm sao thành tư sản được”.

Qua câu nói của cô Hiền, ta có thể thấy được cô là một người ý thức rất cao về mình, những lời đàm tiếu, cách nhìn nhận, đánh giá của mọi người đối với cô không phải cô không biết, ngược lại cô nhận thức được khá tường tận, nhưng “cây ngay không sợ chết đứng”, cô Hiền vẫn mạnh mẽ sống đúng với con người, không vì sự tác động khách quan đó mà thay đổi hay bó buộc cuộc sống của mình. Cô Hiền cũng là một người thức thời, những thay đổi hay bản chất thật sự của thời đại cô đều nắm bắt rõ, từ đó cô định hướng cho công việc, cuộc sống mình “Chế độ này không thích cá nhân làm giàu, chỉ cần họ đủ ăn, thiếu ăn một chút càng hay, thiếu ăn là vinh chứ không nhục, nên tao chỉ cần đủ ăn...”, ta có thể thấy cô nhận thức được cả mặt hạn chế của xã hội thời kì đổi mới, nhận thức được đầy nhưng cô không chạy theo xu hướng, không uốn mình theo phong trào, cố tỏ ra nghèo khổ để thể hiện mình là người “công dân tốt của xã hội”.

Cô sống trước hết là vì mình, vì cuộc sống của cả gia đình mình, và cuộc sống ấy là hoàn toàn tự chủ “...Làm hoa giấy không thể làm giàu được nhưng rất đủ ăn, lại nhàn, không phải lo sợ gì...”. Cô Hiền là con người thức thời, nhạy bén nhưng cũng rất thực tế, ngay thẳng. Và sự ngay thẳng của cô còn thể hiện ra ngay trong lời góp ý với nhà văn Nguyễn Khải: “Mày bắt nạt vợ mày quá, không để nó tự quyết định bất cứ việc gì, vậy là hỏng...”, chỉ cần một câu nói thôi nhưng ta nhận thức được ở cô Hiền một tư tưởng dân chủ, lối sống của những con người hiện đại, theo cô thì công việc trong gia đình bên cạnh trụ cột chính là người chồng thì những người vợ vẫn có quyền đóng góp, có quyền quyết định trước những vấn đề liên quan đến gia đình của mình, lời nói của cô là sự góp ý chân thành nhưng cũng là lời phê bình đối với sự gia trưởng của nhà văn “...người đàn bà không là nội tướng thì cái gia đình ấy cũng chẳng ra sao”.

Cô Hiền là người đề cao những nguyên tắc, những chuẩn mực về đạo đức, và sự coi trọng, đề cao đó thể hiện ra ngay trong cách dạy dỗ của cô với những đứa nhỏ, khi chúng ngồi vào bàn ăn thì cô sửa cho từ cách ngồi, cách cầm bát cầm đũa, cách múc canh và cả cách nói chuyện trong bàn ăn. Và cô cũng răn lũ nhỏ “Chúng mày là người Hà Nội thì cách đi đứng nói năng phải có chuẩn, không được sống tùy tiện, buông tuồng”. Cô Hiền tuy không phải là người sống quá nguyên tắc, gia giáo nhưng những truyền thống lâu đời của người Hà Nội thì cô cũng nghiêm khắc dạy dỗ, vì đó là nét đẹp văn hóa song đồng thời cũng là phép tắc, cách ứng xử cơ bản của con người, mà theo cô thì dạy để chúng

Phân tích nhân vật cô Hiền trong Một người Hà Nội

biết tự trọng, biết ý thức về bản thân để sau này có thể trở thành người có ích “...Tao chỉ dạy chúng nó biết tự trọng, biết xấu hổ còn sau này muốn sống ra sao là tùy...”

Tính cách, con người của cô Hiền được bộc lộ rõ nét qua tình huống người con trai của cô xung phong đi lính. Năm 1965, cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước ở miền Nam đang diễn ra căng thẳng, Đảng và nhà nước huy động sức người cũng như sức của để chi viện cho miền Nam ruột thịt. Trước bối cảnh đó, người con trai cả của cô Hiền đã xung phong vào miền Nam làm nhiệm vụ, cô Hiền không hề chần chừ, lưỡng lự mà quyết định cho con đi ngay. Sự quyết đoán này không phải vì cô Hiền không thương con hay coi nhẹ những hi sinh nơi chiến trường mà đều xuất phát từ chính ý thức của một người công dân, một người mẹ mẫu mực. Cô cho đứa con đi lính là muốn nó có ý thức trước đất nước, biết sống tự trọng và là một người công dân sống có ích: “Tao đau đớn mà bằng lòng, vì tao không muốn nó sống bám vào sự hi sinh của bạn bè. Nó dám đi cũng là biết tự trọng”.

Từ khi đi lính thì không có bất kì tin tức gì thì người con thứ hai của cô cũng làm đơn xin tòng quân, nối tiếp chí hướng của người anh. Với tư cách của một người mẹ, cô Hiền không khỏi đau xót, thương tâm nhưng càng thương con thì cô càng muốn chúng sống đúng với bản phận, với trách nhiệm của mình. Cô cũng ý thức được đất nước đang cần những sự hi sinh và bao thế hệ của con trai cô cũng đã đi lính, đã dâng hiến cho đất nước. Cô không ngăn cản chúng ra đi, vì như thế là ích kỉ khi bảo con mình tìm đường sống cho mình còn phó thác mọi trách nhiệm, hi sinh cho bạn bè cùng trang lứa “...Tao không khuyến khích, cũng không ngăn cản, ngăn cản tức là bảo nó tìm con đường sống để các bạn nó phải chết, cũng là một cách giết nó”.

Như vậy, ta có thể thấy nhân vật cô Hiền là một người thức thời, sâu sắc nhiều trải nghiệm. Qua những tình huống truyện đã làm nổi bật lên những phẩm chất đáng quý ở cô. Đó là một con người ngay thẳng, không sống giả dối, vụ lợi; là một con người đúng chuẩn của người Hà Nội – chuẩn mực, nề nếp. Với tư cách là một người công dân cô là một người công dân có trách nhiệm, còn với tư cách của một người mẹ cô thương con, biết cách dạy dỗ, giáo dục, không vì những tình cảm cá nhân và ngăn cản để con mình trở thành những người không có trách nhiệm, ý thức với đất nước.

Một số bài văn mẫu đạt điểm cao trong các kì thi

Bài mẫu số 1:

Nếu như Nguyễn Minh Châu viết lên số phận người đàn bà hàng chài trong thời kì đổi mới để qua đó thấy được vẻ đẹp của người phụ nữ hàng chài cam chịu, hi sinh vì gia đình thì Nguyễn Khải cũng góp vào hình tượng người phụ nữ trong thời kì đổi mới với nhân vật cô Hiền trong tác phẩm *Một người Hà Nội*. Tuy cùng một giai đoạn thời kì đổi mới nhưng chúng ta thấy được sự khác nhau giữa số phận của hai nhân vật này. Nhân vật cô Hiền có cuộc sống hạnh phúc hơn và cái mới trong hình tượng người phụ nữ mà Nguyễn

Phân tích nhân vật cô Hiền trong Một người Hà Nội

Khái đã mang đến chính là những vẻ đẹp của cô Hiền - người phụ nữ trong giai đoạn mới. Cô được ví như “hạt bụi vàng” của Hà Nội.

Cô đại diện cho phẩm chất và đẹp của những người phụ nữ thức thời mà vẫn mang đậm vẻ đẹp truyền thống. Những vẻ đẹp ấy được tác giả thể hiện rất rõ trong tác phẩm của mình. Vẻ đẹp mà một người phụ nữ thời hiện đại ngày nay cần phải học tập, cái đáng học tập là truyền thống mà vẫn hiện đại, hiện đại nhưng không mất đi sự truyền thống. Nói cách khác đó chính là hội nhập mà không hòa tan, phát triển đồng thời đi liền với chống lại những cái xấu. Tác giả không dùng một lời nào để nói về ngoại hình của cô Hiền mà tác giả đi sâu vào việc khai thác chiều sâu tâm hồn và tính cách của cô.

Hoàn cảnh sống của cô là khi miền Bắc đang đi lên xây dựng xã hội chủ nghĩa, nền kinh tế thị trường phát triển. Bên cạnh những mặt tích cực của cuộc sống thì cũng có những mặt tiêu cực. Vẻ đẹp của cô Hiền được tác giả ví như “hạt bụi vàng” của Hà Nội.

Cách sống của cô khiến cho người ta nghĩ cô là tư sản nhưng cô không chú ý đến. Khi đưa cháu, anh bộ đội Cụ Hồ thân mật và tò mò hỏi cô về thành phần giai cấp, về chuyện “tại sao cô không phải học tập cải tạo. . .” thì cô cười rất tươi: “Tại sao chưa đủ tiêu chuẩn”, và thản nhiên nói: “Tao có bộ mặt rất tư sản, một cách sống rất tư sản, nhưng lại không bóc lột ai cả thì làm sao thành tư sản được”. Như vậy có thể thấy cô rất kiên trực, cô sống theo cách của cô mà không sợ ai nói gì miễn sao cô không làm hại ai.

Khi nhiều bè bạn ngỡ vực: “Trông bà như tư sản mà không bị học tập cũng lạ nhỉ?”, thì cô nhẹ nhàng trả lời: “Các bà không biết nhưng nhà nước lại rất biết”. Đúng là có khôn hơn các bà bạn, và “thức thời” hơn ông chồng. Trước đây, nhà cô cũng thuê một anh bếp và một chị vú. Chị vú trông coi con cho cô từ năm 19 tuổi đến năm 45 tuổi. Trong suốt 26 năm trời đó, cô coi anh bếp cô vú “tình nghĩa như người trong họ”, đối xử rất tử tế, nên sau này khi đã về quê, đã làm chủ nghiệm hợp tác xã. Hai vợ chồng vẫn qua lại thân tình, “ngày giỗ ông chú và ngày Tết đều đem gạo, đậu xanh, miến và rượu, toàn của nhà làm cả, lên biếu cô và các em”.

Cô Hiền là một người phụ nữ thức thời bởi vì nhiều cái cô rất thực tế, cô có hai nhà thì một nhà để ở. Chồng cô đòi mua máy in thì cô hỏi ông có đúng may được không. Ông chồng lại đành thôi. Như vậy không phải vì cô tiếc tiền hay hống dịch mà là vị khi đang khó khăn cô biết nên dành tiền cho việc gì và không dùng cho việc gì.

Cô hiện lên là một người vợ đảm đang dẫu nền kinh tế khó khăn những cô vẫn có thể nuôi sống gia đình. Đó là một vẻ đẹp đảm đang của người Việt Nam nói chung và của người Hà Nội nói riêng. Không chỉ thế cô lo toan mọi việc trong gia đình kiếm sống nuôi gia đình còn thể hiện sự giỏi giang, cần cù, chăm chỉ của người phụ nữ. Công việc của cô là làm ở một cửa hàng hoa các loại hoa giấy, lẵng hoa đan bằng tre. . . rất đẹp do tự tay cô làm ra, bán rất đắt, nhưng “chịu thuế rất nhẹ”, chẳng mang tiếng tư sản, tiểu chủ gì cả giữa cái thời “cải tạo và đấu tranh giai cấp. . . Cô Hiền thật khôn ngoan, cô biết sống hợp

Phân tích nhân vật cô Hiền trong Một người Hà Nội

lí, ứng xử theo thời thế. Phải là con người chín chắn và từng trải mới có cách sống, cách làm ăn như thế, có “đầu óc rất thực tế” như thế.

Không chỉ vậy cô Hiền còn biết dạy con mình thành một người có trách nhiệm với tổ quốc và một người trưởng thành. Cô khuyên con của cô đi tòng quân vào miền Nam đánh giặc, có người thân ai mà chẳng sợ mất đi họ nhưng vì tổ quốc cần vì miền Nam ruột thịt cô khích lệ con mình nên đi. Như vậy không phải cô đẩy con mình vào chỗ chết mà cô đang dạy con mình yêu nước thương dân, dạy con mình biết vì người khác. Đó chẳng phải là một vẻ đẹp của người phụ nữ Việt nam hay sao, một người mẹ hay sao?. Cô còn là một người chuẩn Hà Nội không pha trộn, có những cái mới du nhập vào nhưng cô thì vẫn vậy vẫn giữ nguyên cái phẩm chất và tính cách của người Hà Nội. Đó là vẻ đẹp của truyền thống giống câu:

“Chẳng thơm cũng thể hoa nhài

Dẫu không thanh lịch cũng người Tràng An”

Không những thế cô Hiền tỏ ra là một người rất sắc sảo và tế nhị, khi gọi là đồng chí Khải thì cô mắng đũa con là phải gọi là “anh Khải”. Ngày thường cô ăn mặc rất bình dân nhưng có những buổi liên hoan thì cô lại rất trang trọng.

Và đặc biệt cô rất biết giữ lời ăn tiếng nói của mình, với những người bình dân thân thiết thì ăn nói thô tục sao cũng được nhưng trước những người quý phái thì phải tế nhị.

Qua đây ta thấy cô Hiền mà nhà văn Nguyễn Khải cất công xây dựng lên thật đẹp. Một người phụ nữ không chỉ giỏi việc nhà mà lo được cả việc cho xã hội. Cô đúng là hạt bụi vàng của Hà Nội. Hạt bụi vốn để người ta chỉ những cái vô cùng bản và nhỏ bé nhưng ở đây tác giả lại nói là hạt bụi vàng. Nó thể hiện sự nhỏ bé của cô Hiền nhưng lại làm nên một vẻ đẹp đại diện cho những người phụ nữ đương thời.

Bài mẫu số 2:

Truyện "*Một người Hà Nội*" của nhà văn Nguyễn Khải, in trong tập truyện cùng tên, xuất bản năm 1990, thời kì đổi mới của nền văn học Việt Nam.

Cô Hiền là nhân vật chính của truyện. Qua nhân vật cô Hiền, tác giả phát hiện ra bao vẻ đẹp trong chiều sâu tâm hồn, tính cách con người Hà Nội, tiêu biểu cho người phụ nữ Việt Nam trước bao biến động, thăng trầm và phát triển của đất nước.

Nhân vật "tôi" giới thiệu về cô Hiền, nói lên về những suy nghĩ và tình cảm quý mến đối với cô Hiền – "chị em đôi con dì ruột với mẹ già tôi".

Phân tích nhân vật cô Hiền trong Một người Hà Nội

Tác giả không nói về ngoại hình của cô Hiền mà chỉ kể, chỉ giới thiệu về ngôn ngữ, cách sống, cách ứng xử của cô Hiền trong các quan hệ gia đình chồng con, với người thân, với bạn bè, với thời cuộc.

Khi đưa cháu, anh bộ đội Cụ Hồ thân mật và tò mò hỏi cô về thành phần giai cấp, về chuyện "tại sao cô không phải học tập cải tạo"... thì cô cười rất tươi: "Tại chưa đủ tiêu chuẩn", và thân nhiên nói: "Tao có bộ mặt rất tư sản, một cách sống rất tư sản, nhưng lại không bóc lột ai cả thì làm sao thành tư sản được".

Khi nhiều bè bạn ngỡ vực: "Trông bà như tư sản không bị học tập cũng lạ nhỉ?", thì cô nhẹ nhàng trả lời: "Các bà không biết nhưng nhà nước lại rất biết". Đúng là cô khôn hơn các bà bạn, và "thức thời" hơn ông chồng. Trước đây, nhà cô cũng thuê một anh bếp và một chị vú. Chị vú trông coi con cho cô từ năm 19 tuổi đến năm 45 tuổi. Trong suốt 26 năm trời đó, cô coi anh bếp cô vú "tình nghĩa như người trong họ", đối xử rất tử tế, nên sau này khi đã về quê, đã làm chủ nhiệm hợp tác xã, hai vợ chồng vẫn qua lại thân tình, "ngày giỗ ông chú và ngày Tết đều đem gạo, đậu xanh, miến và rượu, toàn của nhà làm cả, lên biếu cô và các em".

Chuyện làm ăn cũng cho thấy cô "khôn hơn" các bà bạn và "thức thời hơn" ông chồng. Chồng cô dạy học, nhờ viết sách mà có được một ít tiền nên tậu được hai dinh cơ, một nhà đang ở và một nhà ở Hàng Bún cho thuê. Tháng 10 năm 1954, Hà Nội được giải phóng thì năm 1956, cô bán ngôi nhà ở Hàng Bún cho một người bạn mới ở kháng chiến về. Chỉ một năm sau, cái thời "cải tạo...", một cán bộ tới hỏi về nhà cửa, nhắc tới ngôi nhà ở Hàng Bún, cô Hiền trả lời rất lịch thiệp: "Xin mời anh tới ngôi nhà anh vừa nói, hỏi thẳng chủ nhà xem họ trả lời ra sao. Nếu còn thắc mắc xin mời anh trở lại".

Khi ông chồng không được phép mở trường tư thục muốn mua một máy in nhỏ để kinh doanh, cô Hiền đã hỏi chồng: "Ông có đứng máy được không? Ông có sắp chữ được không?... Ông muốn làm một ông chủ dưới chế độ này à? Ông chồng "tính vốn nhát, rút lui ngay" trước những câu hỏi rất thức thời của người vợ.

Cô Hiền cũng kinh doanh, cũng buôn bán, cũng có cửa hàng cửa hiệu. Nhưng cô chỉ bán một thứ hoa giấy. Các loại hoa giấy, lẵng hoa đan bằng tre... rất đẹp, do tự tay cô làm ra, bán rất đắt, nhưng "chịu thuế rất nhẹ" chẳng mang tiếng tư sản, tiểu chủ gì cả giữa cái thời "cải tạo và đấu tranh giai cấp...". Cô Hiền thật khôn ngoan, cô biết sống hợp lí, ứng xử theo thời thế. Phải là con người chín chắn và từng trải mới có cách sống, cách làm ăn như thế, có "đầu óc rất thực tế" như thế.

Cô Hiền rất miễn cảm, sắc sảo và tế nhị. Nghe con kêu âm lên: "Mẹ ơi! Đồng chí Khải đến!" thì cô cau mặt gắt lên: "Phải gọi là anh Khải, hiểu chưa". Khi thấy người chồng nắm tay đưa cháu, hỏi hồn nhiên: "Tại sao chủ nhật trước đồng chí không ra chơi, cả nhà chờ cơm mãi", thì cô "thờ dài, quay người đi". Khi đưa cháu hỏi về dân tình, thời thế, cô trả lời: "Vui hơi nhiều, nói cũng hơi nhiều, phải nghĩ đến làm ăn chứ?". Khi nghe chị vú

Phân tích nhân vật cô Hiền trong Một người Hà Nội

kể lại cho cả nhà nghe có anh cán bộ bám theo "xui", cô Hiền bình luận: "Cách mạng gì toàn để ý những chuyện lật vặt".

"Cô Hiền bên ngoài, chị Đại bên nội" là những phụ nữ Hà thành giỏi giang, giàu bản lĩnh tất cả mọi việc đều được các bà ấy "tính toán trước cả", và luôn luôn "tính đúng". Các bà ấy "không có lòng tự ái, sự ganh đua, thói thời thượng chen vô". Các bà ấy "không có sự lãng mạn hay mộng mơ vớ vẩn. Đã tính là làm, đã làm là không thèm để ý đến những đàm tiếu của thiên hạ". Đó là lời nhận xét của người cháu – đồng chí Khải.

Cô Hiền tuyên bố thẳng thừng với đứa cháu: "Một đời tao chưa từng bị ai cảm dỗ, kể cả chế độ". Vốn là gái Hà Nội, con nhà giàu sang, nhưng gần ba chục tuổi cô mới đi lấy chồng, Không lấy một ông quan nào hết. Chẳng hứa hẹn gì với đám nghệ sĩ văn nhân. Cô chỉ chọn một ông giáo cấp Tiểu học hiền lành kết bạn trăm năm, để làm vợ, làm mẹ, "khiến cả Hà Nội kinh ngạc".

Sau khi sinh đứa con thứ năm, cô nói với chồng: "Từ nay là chấm dứt chuyện sinh đẻ, bốn mươi tuổi rồi, nếu ông và tôi sống đến sáu chục tuổi thì con út đã hai mươi, có thể tự lập được khỏi phải sống bám vào các anh chị".

Cô Hiền đặc biệt coi trọng vai trò người phụ nữ trong gia đình: người vợ không chỉ là nội trợ mà là "nội tướng". Cô phê bình người cháu - đồng chí Khải: "Mày bắt nạt vợ mày quá, không để nó tự quyết định bất cứ việc gì, vậy là hỏng". Người đàn bà không là "nội tướng thì cái gia đình ấy cũng chẳng ra sao".

Là người mẹ, cô săn sóc và quan tâm dạy bảo các con phải "biết tự trọng, biết xấu hổ", nghĩa là biết giữ lấy nhân cách. Ngay từ khi các con còn nhỏ, ngồi vào bàn ăn, cô thường chú ý "sửa cách ngồi, cách cầm bát đĩa, cách múc canh, cả cách nói chuyện trong bữa ăn". Cô khuyên con cháu: "Chúng mày là người Hà Nội thì cách đi đứng, nói năng phải có chuẩn, không được sống tùy tiện, buông tuồng".

"Gia huấn ca" tương truyền là của Nguyễn Trãi có đoạn:

"Khi còn bé tại gia hầu hạ,

Dưới hai thân vâng dạ theo lời

... Khi đi, khi đứng, khi ngồi,

Vào trong khuôn phép, ra ngoài đoan trang...".

Phải chăng cô Hiền đã dạy con cháu cách sống theo nền nếp của người xưa? Cô đã nói rõ với người cháu về "nghĩa vụ" của người mẹ là dạy con cái "biết tự trọng biết xấu hổ, còn sau này muốn ra sao là tùy".

Phân tích nhân vật cô Hiền trong Một người Hà Nội

Giữa thời chống Mĩ, cô Hiền đã thể hiện tình mẹ con và ý thức công dân rất rõ. Năm 1965, Hà Nội có đợt tuyển quân vào chiến đấu trong Nam, đợt đầu được tuyển chọn rất kĩ càng, có khoảng 660 người, "là những chàng trai ưu tú của Hà Nội". Dũng là con đầu của cô Hiền vừa tốt nghiệp trung học, tình nguyện xin đi đánh Mỹ lần ấy. Khi đứa cháu hỏi: "Cô bằng lòng cho em đi chiến đấu chứ?". Cô trả lời: "Tao đau đớn mà bằng lòng, vì tao không muốn nó sống bám vào sự hi sinh của bạn. Nó dám đi cũng là biết tự trọng". Suốt ba năm trời, cô không hề nhận được một tin tức gì của đứa con đã ra đi. Nhưng khi đứa em kế làm đơn đi đánh Mĩ, cô đã trả lời khi người cháu hỏi: "Tao không khuyến khích, cũng không ngăn cản, ngăn cản tức là bảo nó tìm đường sống để các bạn nó phải chết, cũng là một cách giết chết nó".

Giữa thời khói lửa, cô Hiền đã dạy con như vậy đó về lòng tự trọng, về nghĩa vụ của người thanh niên. Cô cũng đã tỏ rõ lòng yêu nước, tâm thế của một người mẹ, một người phụ nữ Hà Nội giữa cộng đồng: "Tao cũng muốn sống bình đẳng với các bà mẹ khác, hoặc sống cả, hoặc chết cả, vui lẽ thì có hay hóm gì".

Cô Hiền đã may mắn hơn bà mẹ của Tuất, may mắn hơn hàng ngàn, hàng vạn bà mẹ khác. Tháng 12 năm 1975, Dũng, con trai cô đã trở về. Cô ngạc nhiên hỏi: "Anh muốn mua gì?" khi người con đeo ba lô bước vào đến giữa nhà. Người con của cô gầy ốm quá, da đen quá, râu ria cũng nhiều quá chả có dấu vết gì là một chàng trai Hà Nội, nên người mẹ sao kịp nhận ra được.

Ngày thường, cô Hiền, các bạn của cô Hiền, v.v... ăn mặc bình dân, "áo bông ngắn, quần thâm, đi dép, đi guốc, vuông khăn len toi tốp buộc cổ hay bịt đầu". Nhưng trong bữa tiệc liên hoan mừng đứa con trai đi đánh giặc bình yên trở về, các vị khách - các cựu công dân Hà Nội, ăn mặc thật sang trọng. Các ông thì áo ba-đờ-xuy, bộ đồ, thắt cà vạt; các bà tuy tóc đã bạc, hoặc nửa xanh nửa bạc, nhưng khoác "áo nhung, áo dạ, đeo ngọc đeo dây đi lại uyển chuyển"; còn cô Hiền xuất hiện "như diễn viên sân khấu, lược giắt trâm cài hoa hột lép lánh..."

Cô nói với đứa cháu về cách sống: khi sống giữa những người bình dân, "tất cả đều có quyền ăn nói thô tục", nhưng sống trước những người quý phái "mình phải xử sự sao?". Đó là cách ứng xử của cô Hiền, của những bè bạn của cô, của người Hà Nội. Đúng như cô Hiền đã thổ lộ: "Xã hội nào cũng có giai tầng thượng lưu của nó để làm chuẩn cho mọi giá trị...". Cái chuẩn đó là mọi tinh túy, mọi cái tốt đẹp của lối sống, cách sống, của văn hoá, đạo đức, của văn minh tiến bộ. Đó là cách sống của cô Hiền.

Phần cuối, nhân vật "tôi" đã kể chuyện từ thành phố Hồ Chí Minh ra Hà Nội đến thăm cô Hiền sau nhiều năm đã trôi qua. Có biết bao thay đổi. Ông chú đã mất, các em đã có gia đình riêng, cô đã già yếu, đã ngoài bảy mươi tuổi. Nhưng "cô vẫn là người của hôm nay, thuần túy Hà Nội, không pha trộn". Người cháu nói về phòng khách của gia đình của cô Hiền với bộ xa lông gụ "cái khánh", cái sập gụ chân quỳ chạm rất đẹp, với bao đồ gia bảo cổ, quý giá khác. Hình ảnh cô Hiền - một bà lão đang lau đánh cái bát thủy tiên men

Phân tích nhân vật cô Hiền trong Một người Hà Nội

đỏ khi ngoài trời rét, mưa rây lả lướt mà đứa cháu "thấy Tết quá, Hà Nội quá, muốn ở thêm ít ngày ăn lại một cái Tết Hà Nội". Cô Hiền đã nâng niu trân trọng những gì tốt đẹp của văn hoá Thăng Long. Hình ảnh cô Hiền làm cho đứa cháu lan man nghĩ cách sống, cái tâm lí sống ồ ạt, xô bồ của đám người vừa thoát cái chết cái khổ "đã để gì có được sự bình tĩnh để thưởng thức vẻ đẹp trang trọng của một dò hoa thủy tiên".

Cô Hiền nhắc lại: "Nhiều người nói Hà Nội đã sống lại". Người cháu kể lại một số hiện tượng chưa đẹp, chưa vui mà mình phải chứng kiến "không mấy vui vẻ..." giữa Thủ đô.

Cô Hiền than thở về tuổi già hay nghĩ ngợi mọi chuyện một cách duy tâm, "y hệt một bà già nhà quê". Cô kể chuyện về gió bão làm cây si cô thụ ở đền Ngọc Sơn đổ nghiêng, tán đè lên hậu cung... Lúc đầu cô nghĩ đó là "sự đời đổi, điềm xấu - là sự ra đi của một thời". Nhưng cây si không bị chết, bị bỏ ra làm củi mà rồi nó lại được cứu sống, sau một tháng, lại trở ra lá non. Cô Hiền suy ngẫm: "Thiên địa tuần hoàn, cái vào ra của tạo vật không thể lường trước được".

Người cháu cảm phục, khẽ thốt lên ở trong lòng: "Bà già giỏi quá, bà khiêm tốn và rộng lượng quá". Cô Hiền là "một hạt bụi vàng", nhỏ bé, nhưng rất đẹp. Tâm hồn cô, tính cách của cô cùng với bao người khác là biểu tượng tuyệt đẹp cho vẻ đẹp thanh lịch trong sáng và phẩm chất cao quý của con người Hà Nội.

Chẳng thơm cũng thể hoa nhài,

Dẫu không thanh lịch cũng người Tràng An.

Ca dao

Tình cảm của đứa cháu, của nhân vật "tôi" cũng như của mỗi chúng ta là "thật tiếc" khi một người như cô Hiền phải chết đi, "một hạt bụi vàng của Hà Nội rơi xuống chìm sâu vào lớp đất cổ". Chúng ta hi vọng và ước mong vẻ đẹp thanh lịch, cốt cách của người Tràng An "Những hạt bụi vàng lấp đâu đó ở mỗi góc phố Hà Nội hãy mượn gió mà bay lên cho đất kinh kì chói sáng những ánh vàng!".

Những suy ngẫm của cô Hiền, của người cháu ở phần cuối truyện "Một người Hà Nội" làm cho giọng kể thấm đượm chất trữ tình triết lí. Vẻ đẹp thanh lịch, nếp sống văn hoá của con người Kinh Kỳ được thể hiện đầy ấn tượng qua nhân vật cô Hiền; ta cảm thấy bức chân dung nghệ thuật ấy được Nguyễn Khải phủ bằng những lớp ánh vàng chói sáng.

Năm 2010 sắp đến, đồng bào cả nước ta sẽ tung bừng kỉ niệm một nghìn năm Thăng Long (1910 - 2010). Nhân vật cô Hiền, một hạt bụi vàng, trong tập "Một người Hà Nội" của Nguyễn Khải đã và đang toả sáng tâm hồn mỗi chúng ta.